

УДК 351.824.5.078.3:339.5:623](477)

DOI: <https://doi.org/10.17721/3041-1912.2024/1-8/11>

Сергій ІВАНОВ, асп.

ORCID ID: 0009-0006-3021-2882

e-mail: kravasaki1982@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ СТРАТЕГІЧНОГО ТОРГОВЕЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ТОВАРАМИ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПОДВІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Вступ. Проблема стратегічного торговельного контролю за товарами військового призначення і товарами подвійного використання є складною та комплексною, однак не новою. Водночас варто відзначити недостатність наукового опрацювання теоретичних основ та визначення практичних заходів щодо ефективного стратегічного торговельного контролю за товарами військового призначення та подвійного використання в Україні як на державному рівні, так і в наукових установах для уникнення розповсюдження товарів і технологій подвійного призначення в немирних цілях. Повномасштабна війна з боку РФ на території України створює певні виклики стратегічного торговельного контролю за товарами військового призначення та подвійного використання, які потребують адекватного реагування.

Мета статті полягає у дослідженні стратегічного контролю за товарами військового призначення та товарами подвійного використання в Україні.

Методи. У статті використано низку загальнонаукових методів, а саме: аналіз і синтез – для розкриття сутності експортного контролю за товарами і технологіями подвійного та військового призначення. Аналіз також застосовувався для опрацювання наукових літературних джерел. Був використаний і метод порівняння для опрацювання актуальних викликів стратегічного торговельного контролю за товарами військового призначення та товарами подвійного використання під час військових дій.

Результати. Поняття стратегічного торговельного контролю включає експортний контроль і активно використовується в міжнародному науково-практичному полі. В українському законодавстві закріплене поняття експортного контролю. Разом з тим стратегічний торговельний контроль є набагато ширшим поняттям. У статті охарактеризовано поняття стратегічного торговельного контролю або експортного контролю та товарів подвійного призначення. Досліджено виклики стратегічного торговельного контролю в Україні у сфері торгівлі товарами військового призначення. Серед основних варто вказати виклики економічній та інформаційній безпеці держави, пов'язані з ідентифікацією товарів подвійного використання, "слабкі" місця у впровадженні санкцій проти Росії, а також неналежну ідентифікаційну експертизу.

Уряд України спростив процедуру ввезення низки товарів подвійного призначення з метою забезпечення потрібного рівня спротиву та захисту під час воєнних дій. Також було надано відповідні рекомендації щодо вдосконалення механізму стратегічного торговельного контролю в Україні.

Висновки. В умовах війни питання торгівлі товарами і технологіями військового призначення потребує вдосконалення та належного стратегічного торговельного контролю.

Ключові слова: товари подвійного призначення, стратегічний торговельний контроль, ідентифікаційна експертиза, СОТ.

Вступ

В умовах глобалізації та інтернаціоналізації господарської діяльності товарна продукція та науково-технічні знання набувають швидкого міжнародного поширення. Цивільний сектор у світовій економіці досяг першості у розробці новітніх високих технологій та зразків техніки, наданні послуг та проведенні науково-дослідних робіт, у тому числі які мають важливе військове значення. Значно зростає ринок товарів і технологій подвійного використання.

Більше того, сучасна ситуація в державі, коли триває повномасштабна війна, демонструє пріоритетність безпекових питань – починаючи від потужних та високоточних ракет протиповітряної оборони, швидких і непомітних дронів до систем чіткого митного контролю для обліку експорту, імпорту та транзиту товарів подвійного використання, нерозповсюдження небезпечних технологій та відповідної документації. Тобто викликів є надзвичайно багато для забезпечення функціонування всіх сфер держави на належному рівні. Тому питання національної безпеки є стратегічно важливим для подальшого відновлення та розвитку України.

Процес розробки й застосування індивідуальних і колективних обмежень на торгівлю товарами військового призначення та товарами подвійного використання разом із породженими суперечками через можливість їх класифікації для цивільного використання, а потім трансформації для військових цілей або, що ще гірше,

використання для тероризму, були в центрі постійної уваги авторів наукових і публікацій з цілого ряду дисциплін, включаючи історію, міжнародні відносини, міжнародне право, економіку та політичну економію. У сфері міжнародних відносин було зроблено кілька спроб оцінити мотивацію, зміст і вплив обмежень на торгівлю товарами військового призначення та товарами подвійного використання, застосовуючи структурний реалізм, норми, європеїзацію, ліберальну теорію міжнародних відносин і критичну теорію (Baue & Bromley, 2019). Основні напрями досліджень у сфері міжнародних відносин включали визначення того, чому певні обмеження стають інтегрованими в національні та колективні стандарти експортного або стратегічного торговельного контролю, а інші ні, і чому існують відмінності та неузгодженості в тому, як ці обмеження застосовуються.

Варто зазначити, що термін "стратегічний торговельний контроль" (strategic trade control) використовується в міжнародній термінології (European Union, 2022). Стратегічний торговельний контроль більш повно описує всі складові компоненти процесу руху товарів, а саме: експорт, імпорт, транзит, реекспорт, тимчасове вивезення або ввезення в країну. В українському законодавстві та на практиці застосовується термін "державний експортний контроль". Так, у ст. 1 Закону України "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів

© Іванов Сергій, 2024

військового призначення та подвійного використання" державний експортний контроль визначається як комплекс заходів з контролю за міжнародними передачами товарів, їх використанням юридичною чи фізичною особою, що здійснюється центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, та іншими державними органами з метою забезпечення захисту інтересів національної безпеки та відповідно до міжнародних зобов'язань України (Про державний контроль..., 2003). Також Закон визначає "товари подвійного використання як окремі види виробів, обладнання, матеріалів, програмного забезпечення і технологій, спеціально не призначені для військового використання, а також послуги (технічна допомога), пов'язані з ними, які, крім цивільного призначення, можуть бути використані у військових або терористичних цілях чи для розроблення, виробництва, використання товарів військового призначення, зброї масового знищення, засобів доставки зазначеної зброї чи ядерних вибухових пристроїв, у тому числі окремі види ядерних матеріалів, хімічних речовин, бактеріологічних, біологічних та токсичних препаратів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України" (Про державний контроль..., 2003). У цьому дослідженні автор буде використовувати термін "стратегічний торговельний контроль товарів і технологій подвійного призначення", щоб розширити практичну складову досліджуваного питання, оскільки опис суттєвих параметрів товарів, за умови досягнення яких вони визнаються товарами подвійного чи військового використання, є технічною інформацією.

В Україні дослідження стратегічного торговельного контролю на сьогодні зводиться передусім до аналізу теоретичних сутностей і базових складових понять у сфері торгівлі товарами і технологіями подвійного призначення, а також виробами, послугами та технологіями військового призначення (Про державний контроль..., 2003). Однак саме вивчення концептуальних засад стратегічного торговельного контролю окресленими товарами та технологіями як складової теорії забезпечення національної безпеки з оцінкою ризиків при врахуванні тенденцій функціонування українського військово-промислового комплексу не проводилося. Вивчення концептуальних засад стратегічного торговельного контролю окресленими товарами й технологіями є наразі питанням забезпечення національної безпеки України саме через повномасштабну війну, коли процедура ввезення таких товарів спростилась, але можливість їх використання для інших цілей (наприклад для подальшого перепродажу) стає викликом національній безпеці.

Мета та завдання дослідження. Метою цієї статті є виявлення та системний аналіз актуальних викликів стратегічного торговельного контролю за товарами військового призначення та товарами подвійного використання в Україні, оскільки війна в Україні ще триває, що збільшує попит на відповідні товари.

Основні завдання роботи передбачають:

- аналіз понять "стратегічний торговельний контроль" або експортний контроль товарами подвійного призначення;
- виявлення та дослідження викликів стратегічного торговельного контролю в Україні у сфері торгівлі товарами військового призначення;

– розгляд механізму стратегічного торговельного контролю в Україні та пропозиція відповідних рекомендацій щодо вдосконалення механізму стратегічного торговельного контролю в Україні.

Методи

Автор використав загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез та метод порівняння. Методи аналізу та синтезу дали змогу дослідити та розкрити сутність експортного контролю товарів і технологій подвійного та військового призначення. Метод аналізу також був використаний для опрацювання літературних джерел, необхідних для належного написання статті. У свою чергу, метод порівняння допоміг зрозуміти актуальні виклики стратегічного торговельного контролю за товарами військового призначення та товарами подвійного використання під час військових дій. Наукові дослідження охоплюють понятійний апарат та окремі питання національної безпеки при здійсненні операцій експорту-імпорту товарів і технологій подвійного або військового призначення. Серед вітчизняних учених, що досліджували означені питання, можна виділити Г. Андроську, І. Анохіна, В. Давидовського, С. Мочерного, С. Галаку, О. Гришуткіна, О. Климчука, Г. Перепелицю, О. Сівер, О. Фрадинського. Потужними та визнаними у світовому науковому просторі з тематики стратегічного торговельного контролю є роботи Ж.-П. Зандерса, М. Еспона, К. Мішеля, Я. Стюарта. Вивчення праць вітчизняних та зарубіжних науковців доводить актуальність дослідження концептуальних засад стратегічного торговельного контролю як складової теорії забезпечення національної безпеки. Основні вихідні матеріали, на яких базується стаття, складаються з офіційних урядових документів, зокрема нормативно-правової бази, а також журнальних статей та інших вторинних джерел.

Результати

Режим стратегічного торговельного контролю використовується для контролю експорту, імпорту, реекспорту, реімпорту та транзиту з країни товарів і технологій військового та подвійного призначення з міркувань національної безпеки. З часів Другої світової війни тодішні режими експортного контролю використовувалися державами, особливо США та країнами Європи, як торговельний механізм, який узгоджувався з політикою національної безпеки для обмеження міжнародного розповсюдження та розвитку технологій військового використання ворогуючих держав.

Сучасні внутрішні режими стратегічного торговельного контролю були встановлені після Другої світової війни, коли США та країни Західної Європи створили Організацію Північноатлантичного договору (НАТО), а союзники намагалися використовувати торговельні заходи для сприяння досягненню цілей національної безпеки (Whang, 2020). Оскільки внутрішні режими тодішнього експортного контролю в США та Західній Європі формувалися на фоні тогочасної геополітичної ситуації, товари та технології, що підпадали під експортний контроль, включали військове та подвійне використання.

У наш час оборонні вироби та технічне обладнання, які явно призначені для військових цілей, підлягають суворому експортному (стратегічному торговельному) контролю. Заходи експортного контролю також застосовуються до товарів подвійного призначення, які

мають як військове, так і комерційне застосування. Це робиться з метою забезпечення інтересів національної безпеки, які закладені в режимах експортного (стратегічного торговельного) контролю, і водночас не зачіпає економічні інтереси технологічної галузі країни. Послідовність режиму стратегічного торговельного контролю встановлюється через взаємопов'язану структуру міжнародних угод і внутрішніх нормативних актів щодо експортного контролю. Держави-учасниці міжнародних угод, таких як Вассенаарська угода, створюють списки предметів і технологій подвійного використання. Більшість країн ухвалюють списки товарів стратегічного торговельного контролю подвійного використання, затверджені міжнародними угодами про стратегічний торговельний контроль, але оскільки міжнародні угоди про стратегічний торговельний контроль є позадоговірними інструментами, тобто тими, що не входять в угоду, списки, які вони створюють, не мають офіційно обов'язкової сили для держав-учасниць угоди (Whang, 2020). У результаті країни зберігають свою автономію в остаточній розробці технологій і методів, які вони використовують для структурування власної системи стратегічного торговельного контролю.

Стратегічний торговельний контроль – це важливий інструмент регулювання торгівлі зброєю, продукцією подвійного призначення та високими технологіями. Цей термін лише набуває популярності в наукових та практичних колах, проте експортний контроль – це тема, яка є не новою, але дуже складною, а через повномасштабну війну росії в Україні стала надзвичайно важливою.

За термінологією Світової організації торгівлі (СОТ), експортний контроль – нетарифний захід зовнішньоекономічного регулювання. Незважаючи на те, що СОТ загалом забороняє квотування та ліцензування експорту, відповідні статті мають застереження для розширеного тлумачення. Правила не поширюються на торгівлю зброєю та продукцією військового призначення. Вони передбачають також низку винятків із міркувань національної безпеки, які перераховані у ст. XX (Загальні винятки) та XXI (Винятки з міркувань безпеки) ГАТТ-1994, а також у статтях XII та XIV (World Trade Organization, 2023). Таким чином, СОТ відкриває можливість державам використовувати контроль над експортом товарів і технологій подвійного призначення.

Мета експортного (стратегічного торговельного) контролю полягає у забезпеченні захисту національних інтересів Української держави, чіткому виконанні нею міжнародних зобов'язань стосовно нерозповсюдження товарів і технологій військового призначення як зброї масового знищення, способів її доставки, обмеження передач, а також створення неможливості застосування таких товарів із протизаконною метою. До повномасштабного вторгнення рф в Україну наша держава використовувала товари подвійного призначення або їх складові найчастіше не для задоволення військових цілей, але наразі українська промисловість продовжує працювати на економічному фронті. Через це товар подвійного використання потребує відповідної експертизи, що є неодмінною умовою для прийняття рішення про можливість здійснення міжнародних передач товарів, які згідно із законодавством підлягають державному стратегічному

торговельному контролю (Харківська торгово-промислова палата, б.д.).

На думку Бегми та ін. (2016), основними принципами під час проведення державного регулювання експорту військових технологій мають бути:

- забезпечення відповідності методів державного регулювання потребам забезпечення національної безпеки держави;
- використання наукових методів визначення економічної доцільності експорту військових технологій;
- оптимальне поєднання інструментів обмеження та стимулювання експорту військових технологій;
- реалізація заходів з державного регулювання експорту військових технологій на основі створення відповідної нормативно-правової бази та суворого контролю за дотриманням такої бази;
- стимулювання створення й використання підприємствами-експортерами власної системи внутрішньофірмового експортного контролю;
- встановлення високого рівня відповідальності (у т.ч. кримінальної) за невиконання нормативно закріплених вимог системи державного регулювання експорту військових технологій.

Помітними викликами економічній та інформаційній безпеці держави, пов'язаними з ідентифікацією товарів подвійного використання, є:

- можливість втрати сучасних технологій подвійного використання, економічна та інформаційна небезпеки, пов'язані з відкритістю доступу матеріалів щодо військово-технічних розробок, та збитки для наукового і військово-технічного потенціалу України через відсутність конкретизованого однозначного визначення терміна "технологія подвійного використання";
- проведення недостовірної ідентифікації та отримання відповідних висновків про товари військового призначення, подвійне використання або товари, допущені у цивільному використанні через відсутність (виключення) з переліків суб'єктів проведення державних експертиз державних науково-дослідних структур;
- корупційні ризики при перетині товарів військового призначення та подвійного використання митного кордону під іншими недостовірними товарними кодами, штрафні санкції через незаконний перетин митного кордону товарів військового призначення з боку Служби безпеки ООН, отримання військової техніки та засобів її доставки у вигляді інших товарів під іншими товарними кодами, а також ризик втрати довіри міжнародної безпеки співтовариства та іміджу держави на світовому ринку озброєнь через оглядове подання та опис кодів товарів подвійного використання в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та у підконтрольних списках таких товарів.

На засіданні 30 березня 2023 р. уряд спростив процедуру ввезення низки товарів подвійного призначення, необхідних безпосередньо для забезпечення відсічі агресору або як комплектуючі для виробників українського озброєння. Зокрема, йдеться про системи зв'язку, телеметричне обладнання, системи захисту інформації, а також відповідне програмне забезпечення та технології. 14 лютого 2023 р. Кабінет Міністрів України ухвалив рішення, яким спростив ввезення в Україну товарів військового та

подвійного призначення. Зокрема, до переліку товарів військового призначення та подвійного використання, які можуть імпортуватись фізичними та юридичними особами без дозволу Державної служби експортного контролю, додали БПЛА, їх комплектуючі, засоби управління, камери, прилади нічного та телевізійного бачення, оптичні приціли для зброї, глушники, емні обойми, технології розробки, виробництва, ремонту виробів військового призначення тощо (Міністерство економіки України, 2023).

За межами національної безпеки уряди часто вводять нові експортні обмеження, коли їм бракує інформації та побоюються дефіциту ринку. В такому випадку СОТ має заохочувати додатковий нагляд за ринком та ініціативи щодо прозорості, такі як AMIS (Agricultural Market Information System), де це можливо, щоб зменшити появу таких випадків. Це питання є більш складним для політичних дій, мотивованих проблемами безпеки. Правові рішення, які були прийняті в результаті того, що країни оскаржували такі дії через офіційне врегулювання суперечок СОТ, мало що зробили, але створили додатковий тиск на і без того напружену багатосторонню систему експортного контролю.

Яскравим прикладом є те, що багато російських підприємств мають можливість уникати накладених на них міжнародних санкцій та імпортувати товари і технології для виробництва зброї та військової техніки. Українські та литовські аналітики підготували звіт, який вказує на "слабкі" місця у впровадженні санкцій проти росії. Цей документ опублікував Стокгольмський центр східноєвропейських досліджень (SCEEUS). Серед найбільш серйозних проблем аналітики виділяють (Yurchenko et al., 2023):

- продовження діяльності західних компаній у росії через їх місцеві дочірні підприємства;
- лазівки, які стали можливими через розбіжності між різними режимами санкцій;
- нерівномірний режим експортного контролю товарів подвійного використання та комерційної продукції військового призначення;
- відсутність обмежень щодо багатьох російських суб'єктів військово-промислового комплексу.

Водночас зосередження уваги на процесах перегляду політики стратегічного експортного контролю та розгляд додаткової літератури про відповідні норми стратегічного експортного контролю та матеріалів з теорії організації стосовно структури, відносин та процесів проведення стратегічного експортного контролю дасть змогу виявити ієрархії стратегічного експортного контролю в Україні в здатності різних норм впливати на зміст стратегічного торговельного контролю держави. Оскільки серед держав, де регулятивні норми, засновані на гуманітарних інтересах (дотримання конвенційних або звичайних прав людини) є особливо впливовими на процес стратегічного експортного контролю за товарами військового та подвійного призначення для забезпечення національної безпеки, зміни у змісті стратегічного торговельного контролю більш імовірні в менш важливих сферах "розмов" і "рішень" (наприклад туристичній), і менш імовірні у важливіших сферах (наприклад медичній та технологічній). Крім того, регулятивні норми, засновані на гуманітарних інтересах, мають більше шансів бути успішними, якщо напрямок тиску, який вони чинять, узгоджується з тими,

що базуються на інтересах національної безпеки та ринку, і коли вони підтримують, а не кидають виклик установленим установчим нормам.

Дискусія та висновки

Розробку ефективного механізму стратегічного контролю військових технологій відносять до одних із нагальних напрямів покращення державної політики у сфері військово-технічного розвитку України. У системі стратегічного торговельного контролю ідентифікаційна експертиза товарів і технологій займає важливе місце. Основне завдання цього процесу – визначення належності товару чи технології, що виступають об'єктами експертизи, до продукції, що підлягає стратегічному торговельному контролю. У контрольних списках забезпечено гармонізацію з вимогами, закладеними в міжнародних режимах стратегічного торговельного контролю. Крім того, зміст контрольних списків враховує норми, що містяться в обмежувальних списках, що діють у провідних іноземних державах.

Ідентифікаційна експертиза товарів і технологій з метою стратегічного торговельного контролю – це досить складний (залежно від технічної складності об'єкта експертизи) процес, результат якого не завжди може бути інтерпретований однозначно. Ця обставина дає підстави стверджувати, що фахівці, які здійснюють проведення ідентифікації, повинні мати достатні знання в різних сферах науки і техніки, що потребують досягнення відповідного рівня кваліфікації в галузі стратегічного торговельного контролю та досвіду роботи з контрольними списками.

Ідентифікація контрольованих товарів та технологій передбачає здійснення окремих процедур, за яких визначаються технічні характеристики товару та технології, а також установлюється їх належність до продукції подвійного призначення. Пошук товарів і технологій має ґрунтуватися на обліку тематичної спрямованості контрольних списків та їх структурній побудові, а не лише типологізації та класифікації принципів і форм державного експортного контролю за товарами військового призначення та подвійного використання. Це вимагає проведення аналізу:

- відповідних контрольних списків, у позиції яких підпадає товар чи технологія, а також національних нормативно-правових актів у галузі стратегічного торговельного контролю, необхідних для проведення якісної ідентифікації;
- специфічних ознак (критеріїв), що характеризують належність продукції до однорідної групи товарів, класу речовин, виробів, матеріалів та інших відповідно до термінології, яка використовується в контрольних списках;
- сфери можливого застосування товарів чи технологій у науково-технічній галузі, насамперед можливості їх використання для створення зброї поразки, засобів її доставки, інших видів озброєння та військової техніки;
- характеристик та технічних описів товару чи технології, а також їхньої реальної відповідності встановленим ознакам;
- фізичного та хімічного складу продукції; кількісного співвідношення компонентів товару; марки, типу, моделі, що дають змогу зробити однозначний висновок щодо належності товару чи технології до того чи іншого контрольного списку.

Після проведення порівняльного аналізу технічних параметрів та опису об'єкта ідентифікаційної оцінки продукції з контрольними списками товарів і технологій, за його результатами має бути прийняте обґрунтоване рішення про відповідність, яке й оформляється в установленому порядку. При цьому інституційні недоліки в системі експортного контролю товарів військового призначення та подвійного використання передбачають певні виклики економічній безпеці як самих експортерів, так і безпеки на державному рівні.

У зв'язку з цим серед перспектив подальшого розвитку стратегічного торговельного контролю пропонується:

- створення системного механізму обліку думки учасників зовнішньоекономічної діяльності щодо доцільності включення (виключення) окремих видів товарів до списків (зі списків) продукції, щодо якої здійснюється експортний контроль;
- формування "білого списку" країн, до яких експорт контрольованих товарів можливий у безліцензійному режимі;
- запровадження сповіщувального порядку експорту окремих видів контрольованих товарів замість дозвільного.

Отже, сучасний геополітичний стан диктує нову парадигму безпеки, яка повинна посилити та уніфікувати стратегічний торговельний контроль. Для України є надзвичайно важливим завданням забезпечити захист національних інтересів та сприяти ефективній реалізації стратегічного експортного контролю з метою подальшого майбутнього виробництва товарів військового призначення в середині країни. Для цього необхідні дієві державні механізми імпорту товарів і технологій подвійного та військового призначення, щоб можна було створити належну інфраструктуру в оборонному секторі. Водночас потрібно дотримуватися міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження як зброї масового знищення, так і звичайних видів озброєння для недопущення їх обігу серед цивільного населення.

Список використаних джерел

- Bauer, S. & Bromley, M. (2019). *Detecting, investigating and prosecuting export control violations: European perspectives on key challenges and good practices*. SIPRI.
- Bown, Ch.P. (2023). The challenge of export controls. *International Monetary Fund*. Retrieved October 10, 2023, from: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2023/06/challenge-of-export-controls-chad-bown>
- Dual-use trade control. (2022). European Union. Retrieved October 10, 2023, from: https://cbrn-risk-mitigation.network.europa.eu/eu-p2p-export-control-programme/dual-use-trade-control_en
- General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) 1994. (2023). World Trade Organization. Retrieved October 10, 2023, from: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/ai17_e/gatt1994_e.htm
- Whang, C. (2020). Trade and emerging technologies: A comparative analysis of the United States and the European Union dual-use export

control regulations. *Security and Human Rights*, 11-34. <https://doi.org/10.1163/18750230-31010007>

Yurchenko, O., Khmeleva, I., & Mykytiuk, A. (2023). EU sanctions against Russia: Coherence and efficiency during the large-scale invasion of Ukraine. A Ukrainian assessment. *The Stockholm Centre for Eastern European Studies (SCEEUS)*. <https://sceeus.se/en/publications/eu-sanctions-against-russia-coherence-and-efficiency-during-the-large-scale-invasion-of-ukraine-a-ukrainian-assessment/>

Берма, В. М., Шемаєв, В. М., & Онофрічук, А. П. (2016). Розвиток експорту військових технологій як пріоритет міжнародного воєнно-економічного співробітництва України. *Стратегічні пріоритети. Серія. Економіка*, 1, 5–15.

Дерегуляція: Уряд спростиє імпорту групи товарів, необхідних для фронту та ОПК. (2023). Міністерство економіки України. <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2d384f2a-160d-4154-a073-f239bd5e0fb3&title=Deregulatsiia-UriadSprostitv>

Експорт товарів подвійного призначення: як оформити. (б.д.). Харківська торгово-промислова палата. <https://www.kcci.kharkov.ua/uk/eksport-tovar%D1%96v-podv%D1%96jnogo-priznachennya-yak-oformiti.html>

Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання (2003). Закон України від 20.02.03. № 549-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text>

References

- Bauer, S. & Bromley, M. (2019). *Detecting, investigating and prosecuting export control violations: European perspectives on key challenges and good practices*. SIPRI.
- Begma, V.M., Shemayev, V.M., & Onofriichuk, A.P. (2016). The development of the export of military technologies as a priority of international military and economic cooperation of Ukraine. *Strategic Priorities. Economy*, 1, 5–15 [in Ukrainian].
- Bown, Ch.P. (2023). The challenge of export controls. *International Monetary Fund*. Retrieved October 10, 2023, from: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2023/06/challenge-of-export-controls-chad-bown>
- Deregulation: The government has simplified the import of a group of goods necessary for the front and the defense industry. (2023). Ministry of Economy of Ukraine. Retrieved October 10, 2023, from: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2d384f2a-160d-4154-a073-f239bd5e0fb3&title=Deregulatsiia-UriadSprostitv> [in Ukrainian].
- Dual-use trade control. (2022). European Union. Retrieved October 10, 2023, from: https://cbrn-risk-mitigation.network.europa.eu/eu-p2p-export-control-programme/dual-use-trade-control_en
- Export of dual purpose goods: how to issue. (n.d.). Kharkiv Chamber of Commerce and Industry. Retrieved October 10, 2023, from: <https://www.kcci.kharkov.ua/uk/eksport-tovar%D1%96v-podv%D1%96jnogo-priznachennya-yak-oformiti.html> [in Ukrainian].
- General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) 1994. (2023). World Trade Organization. Retrieved October 10, 2023, from: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/ai17_e/gatt1994_e.htm
- Law of Ukraine On State Control over International Transfers of Military and Dual-Use Goods. (2003). Verkhovna Rada of Ukraine. <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9-BMmgCWrmSJ:https://www.dsecu.gov.ua/uploads/2021/11/zakon-549eng.docx%3Flanguage%3Den&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=ua>
- Whang, C. (2020). Trade and emerging technologies: A comparative analysis of the United States and the European Union dual-use export control regulations. *Security and Human Rights*, 11-34. <https://doi.org/10.1163/18750230-31010007>
- Yurchenko, O., Khmeleva, I., & Mykytiuk, A. (2023). EU sanctions against Russia: Coherence and efficiency during the large-scale invasion of Ukraine. A Ukrainian assessment. *The Stockholm Centre for Eastern European Studies (SCEEUS)*. <https://sceeus.se/en/publications/eu-sanctions-against-russia-coherence-and-efficiency-during-the-large-scale-invasion-of-ukraine-a-ukrainian-assessment/>

Отримано редакцією журналу / Received: 15.12.23
Прорецензовано / Reviewed: 08.01.24
Схвалено до друку / Accepted: 25.01.24

Serhii IVANOV, PhD Student
ORCID ID: 0009-0006-3021-2882
e-mail: kravasaki1982@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

CURRENT CHALLENGES OF STRATEGIC TRADE CONTROL OF MILITARY AND DUAL-USE GOODS IN UKRAINE

Background. The problem of strategic trade control of military goods and dual-use goods is complex but not new. At the same time, it is worth noting the insufficiency of the scientific study of theoretical foundations and the determination of practical measures for effective strategic trade control of military and dual-use goods in Ukraine at the state level and in scientific institutions to avoid the spread of goods and technologies for non-peaceful purposes. Currently, the full-scale war

on the part of the Russian Federation on the territory of Ukraine creates certain challenges of strategic trade control of goods of military purpose and dual use, which require consideration. The object of the study is the strategic control of military goods and dual-use goods in Ukraine.

The purpose of the work is to study the strategic control of military goods and dual-purpose goods in Ukraine.

Methods. The article uses several general scientific methods, namely analysis and synthesis to reveal the essence of export control of goods and technologies for dual and military purposes. The analysis was also used to study scientific literary sources. The comparison method was also used to study the current challenges of strategic trade control of military goods and dual-use goods during military operations.

Results. Strategic trade control includes export control and is actively used in the international scientific and practical field. However, the concept of export control is enshrined in Ukrainian legislation. However, strategic trade control is a much broader concept. The terms of strategic trade control or export control and dual-use goods were characterized. The challenges of strategic trade control in Ukraine in the field of trade in military goods were investigated. Among the main ones, it is worth mentioning the challenges to the state's economic and information security related to the identification of dual-use goods, "weaknesses" in implementing sanctions against Russia, and improper identification examination. However, the Ukrainian government has simplified the procedure for importing some dual-purpose goods to ensure the required level of resistance and protection during hostilities. Appropriate recommendations were also made for improving the mechanism of strategic trade control in Ukraine.

Conclusions. Thus, in war conditions, the trade in military goods and technologies requires improvement and proper strategic trade control.

Key words: *dual-purpose goods, strategic trade control, identification examination, WTO.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results